FORMAREA LA STUDENȚI A COMPETENȚEI TEXTUALE, UN IMPERATIV AL INSTRUIRII UNIVERSITARE

Tamara CRISTEI

Exigențele sistemului de învățământ actual solicită schimbări de esență şi reconsiderarea reflecțiilor asupra modalităților de realizare a complexului proces instructiv universitar. Mai întâi de toate, s-a modificat radical ponderea rolului fiecărui actant şi factor decisiv antrenat în atare proces, determinat de evoluția în ritmuri rapide a diverselor ştiințe studiate pe dimensiunea învățământului superior, de nevoile în permanentă schimbare ale societății actuale, toate acestea solicitând o stringentă necesitate a realizării aplicațiilor şi implementărilor, aflate şi ele într-o dezvoltare continuă. În literatura de specialitate s-a accentuat că modelul de astăzi al societății prospere este cel al „societății cunoaşterii" şi veriga învățământului superior de cea mai mare rezistență, acesta având menirea să pregătească specialişti de performanță, care să facă față provocărilor de mâine ale timpului şi societății.

În contextul acestor idei, orientările de bază în învățământ vizează „examinarea, conştientizarea şi căutarea unor soluții adecvate la marile provocări şi solicitări la care ne supune ascensiunea unei societăți fundamentată pe cu-

noaştere", ceea ce înseamnă că „ea va deveni şi una a învăţării, a instruirii", procesul instruirii impunându-se „ca o activitate fundamentală a societăţii", de o importanţă covârşitoare în noile condiţii [1, p.18]. Or, acest fapt indică evident asupra pregătirii studenţilor pentru o activitate definită drept *învăţare pe tot parcursul vieţii*, ceea ce presupune o permanentă informare în domeniu, reordonare şi reîncadrare în sistemul de cunoştinţe şi dobândirea abilităţilor de renovare a viziunii profesionale şi de performare a competenţelor achiziţionate, vector indicat şi de însuşi conceptul de competenţă, care, pe bună dreptate, este „un summum de achiziţii (cunoştinţe, priceperi, deprinderi), o actualizare şi o contextualizare a acestora în rezolvarea unor fapte concrete de ordin existenţial" [2, p.21]. Cuvintele-cheie: *actualizare* şi *contextualizare* ne induc la ideea reierarhizării competenţelor definitorii pe care trebuie să le deţină tinerii studioşi, o miză de prim rang în instruirea universitară de calitate devenind formarea competenţei textuale la studenţi, care asigură viabilitatea dobândirii competenţei cap de afiş: *de a învăţa pe tot parcursul vieţii*, fără de care specialistul de mâine va fi repede scos din circuitul valoric al resurselor umane de înalt profesionalism, deci şi de pe piaţa muncii.

Dihotomia pedagogică *informare – formare* presupune o permanentă procesare a unor diverse texte, în majoritate covârşitoare de factură ştiinţifică, dar şi publicistice, uneori şi literare, în baza cărora studenţii îşi conturează profilul de viitor specialist în domeniu, îşi precizează propriile aşteptări de la viitoarea lor activitate profesională, racordându-le necondiţionat la orizontul de aşteptare al societăţii şi al timpului în cadrul cărora se vor afirma şi vor exista. De aici imperativul proiectării în curricula disciplinelor incluse în Planul de învăţământ al instruirii universitare a competenţei textuale, care presupune aplicarea şi dezvoltarea mai multor competenţe prevăzute şi urmărite de curricula şcolară, cum sunt, în primul rând, competenţele de înţelegere, rezumare, procesare selectivă, recreare a unui text informativ. Deseori, aceste competenţe se pierd sau se diminuează ca valori pedagogice în cadrul instruirii universitare, axate de către profesorii disciplinelor pe recuperarea unor aspecte ale conţinuturilor sau pe achiziţionarea noilor conţinuturi, reemise de către studenţi la nivel reproductiv or lăsaţi, mai mult pe cont propriu, să-şi replieze deprinderile în materie de lucru intelectual cu metatextele şi cu textele ştiinţifice, care, se ştie, au un grad sporit de complexitate şi conţin tendinţa de închidere a sensurilor în faţa individului în proces de iniţiere în ştiinţa studiată. În acest plan, profesorul, ca actant-mediator al instruirii/formării viitorului specialist şi ca model de acţiune pedagogică, este în drept să-şi proiecteze în cadrul triadei obiectivelor prevăzute de curricula universitară, elaborate la disciplinele predate, şi obiective de referinţă care să urmărească formarea competenţei textuale la studenţi, în demersul lor de producere de noi cunoştinţe, de achiziţionare a deprinderilor/competenţelor practice, fie şi primare, în domeniul ales.

Este de reținut că studiile teoretice – baza dezvoltării științelor și a noii societăți axată pe cunoaștere, sunt tot mai aprofundate și complexe, iar cele aplicative – tot mai surprinzătoare prin calitățile inovatorii, astfel încât dezvoltarea și probarea de către studenți a capacității generale de gândire, înțelegere, discernere și ierarhizare a informației științifice, în funcție de problemele și aspectele definitorii ale disciplinei studiate, racordarea lor la realitățile sociale și de producție/activitate practică în domeniu, trebuie să asigure o pregătire profesională individuală în baza fuziunii organice a formației intelectuale cu cea practică.

Un spațiu informativ-formativ eficient îl oferă studentului textul specializat (cel receptat sau cel produs), care este și divers ca structură, mesaj și limbaj, indicat, în primul rând, pentru dezvoltarea competenței de muncă intelectuală, de producere de cunoștințe personalizate. Valorificarea textelor științifice: adnotarea, rezumatul, articolul, referatul, studiul științific, autoreferatul/teza științifică, monografia ș.a. reprezintă, precum se știe, și o metodă eficientă de dobândire (atât pe parcursul studiilor, cât și al ulterioarei activități profesionale) a cunoștințelor noi și de elaborare a propriilor texte științifice: rezumatul/ prezentarea bibliografică, referatul, comunicarea științifică, articolul, tezele de an, de licență și master, implicând neapărat și rezultatele investigației realității de față. Acest fapt se realizează prin eforturile proprii ale studenților, dar care trebuie să beneficieze de indicații, ghiduri și alte suporturi metodice din partea profesorului în materiile științei date și antrenat în redactare științifică a acestor tipuri de texte, prin care studenții își probează arsenalul de competențe achiziționate la discipină și se lansează într-un nou parcurs de devenire profesională. Este evident că acest fapt e foarte important pentru tânărul specialist în competitivitatea profesională de viitor. Textul are o existență latent-obiectivă, care devine manifestă și furnizează o multitudine de informație de diversă natură doar dacă studentul reușește să-l proceseze pe niveluri diferite. În acest scop, studenții trebuie familiarizați cu principiile metodologice ale unui text științific, cu particularitățile textului științific specializat ca limbaj, structură și mesaj, cu operații, mecanisme și strategii de lucru determinate de scopurile, interesele și obiectivele urmărite, ceea ce presupune cunoașterea *principiilor hermeneuticii textuale* și a *regulilor metodologice* de interpretare a textului, baza formării la studenți a competenței textuale în cadrul instruirii universitare.

Pornind de la conceptele *pragmaticii textului*, e necesar ca studentul să poată extrage din text informația pe care acesta o *conține, o presupune, promite, implică, implicitează*, să pună în legătură ceea ce identifică relevant în acel text cu întregul câmp intertextual în care își are el originea, precum și cu cel cunoscut, însușit deja, iar, în această bază, să producă noi cunoștințe, restructurate într-un text propriu. Realizarea acestui scop poate fi asigurată

prin concursul profesorului în relevarea dimensiunii valorice a textului dat în scopul formării profesionale a studentului, prin receptarea motivațională de către student a informației textului, prin abilitatea acestuia din urmă de a decoda informația textuală, prin transferul acestei informații în sistemul propriu de cunoştinţe şi în spațiul complex de cunoaştere, care, la rându-i, constituie o bază pentru formarea capacităților creative autonome.

Aşadar, textele de factură ştiințifică dețin un evident potențial formativ şi au resurse pedagogice profitabile pentru studenți, dar acest potențial rămâne inert şi textul ştiințific se transformă într-un „bloc" informativ inoperabil, dacă nu vom recomanda studenților realizarea unor operații de semnificare necesare: **comprehensiunea, discernerea/deblocarea, interpretarea, re-structurarea, reemiterea, recodarea, scrierea**, pentru care vom elabora obiective de referință, atingerea cărora asigură obținerea competenței textuale, condiție necesară în instruirea universitară performantă.

Referințe:

1. CERGHIT, I. *Sisteme de instruire alternative şi complementare. Structuri, stiluri şi strategii*. Iaşi: Polirom, 2008.
2. CUCOŞ, C. *Educația. Experiențe, reflecții, soluții.* Iaşi: Polirom, 2013.